

RUDAR

Glasi slovenskih rudarjev

Izhaja trikrat na mesec in sicer vsak prvi, drugi in četrty četrtlet v mesecu, z datumom naslednjega dne. Naročnina znaša za celo leto 4 krone, za pol leta 2 kroni in za četrt leta 1 krono. Posamezne številke po 10 vinarjev. Reklamacije so poštnine proste. Nefrankirana pisma se ne sprejmejo. Rokopisi se ne vračajo. Inserati po dogovoru. Uredništvo in upravn. je v Trbovljah na Štajerskem.

Novе bojne oblike.

Po železnih zakonih se vrši razvoj kapitalizma. Z neznansko hitrostjo. In med tem ko kapitalizem hiti najvišjim oblikam naproti, med tem ko ustvarja čudne oblike v gospodarskem življu, pa tudi ne opušta pripravljanja svojega historičnega in največjega nasprotnika, proletariata, na zadnje orjaške boje in sicer potom vedno večjih mezdnih bojev. Razredna nasprotja se vedno bolj poostrujejo; zadevajo pa tudi drugo ob drugo v večjem obsegu kot kdaj poprej.

Že nekaj let se nahajamo v dobi gigantskih bojev. Podjetniški razred je zbudil in utrdil utis, da mu sedaj gre le za to, da meri svoje moči z onimi delavskega razreda. Že nekaj let sem se zdaj tu zdaj tam pojavljajo poskusi novega bojnega načina. Pričeli so švedski izkoriščevalci leta 1909. s svojim velikanskim izporom; potem pa je šlo v kratkih presledkih skoraj skozi vse dežele: Norveška in Danska sta prišli na vrsto kot najbližji sosedi; izkoriščevalna zalega v Nemčiji se je pridružila drugim s svojimi posebnimi poskusi; z izporom stavbinskih in ladjedelnih delavcev. Seveda tudi Avstrija ni smela in hotela zaostati. Zažugan in ne popolnoma prostovoljno neuresničen izpor dunajskih kovinarskih delavcev je dokaz, da zna tudi avstrijsko podjetništvo biti solidarno.

Skoraj vsak boj razširijo podjetniki v orjaške dimenzije, kjer jim je to le mogoče. Vzrok za to je bil že večkrat naglašen in poudarjen; treba si le poklicati v spomin poročila o švedskem boju. Že takrat so tajniki podjetniških organizacij naglašali, da je zelo ugodno, če se potegne v boj ali pa ograža čim večje delavske množice, ker se s tem močno zmanjša zmožnost delavskih organizacij za podpiranje svojih članov in da je vsled tega na drugi strani hitreje upati na zmago podjetnikov. Vrhutega pa so podjetniške organizacije mnenja, da se s povečanjem bojnega polja vse druge organizacijske moči zadržuje od bojnega ognjišča. Taktični vzroki so torej, ki so na strani podjetnikov merodajni.

Račun podjetnikov pa se ni popolnoma vjemal. Kar so hoteli, je bilo oplašenje delavstva, ki bi si naj reklo, da je bolje, če se sprijazni z obstoječimi razmerami in jih mirno še nadalje prenaša, kakor da povzroči boje tako velikega obsega. Ta račun je moral biti napačen; zahteve delavstva so tako nujne in upravičene, da se mora zanje nastopati in če je pričakovati še tako hudih bojev. Na vse te nujne in upravičene zahteve pa se podjetniki ne ozirajo. Celokupnost delavskega razreda ima pravico do tega, da se ugodi življenskim in kulturnim potrebam vsega ljudstva. Dokler tega ni, se mora delavski razred bojevati in se bo bojeval.

Pred izbiro: odreči se izpolnitvi teh zahtev, ali pa stopiti v boj, se bodo delavci brez premisleka odločili za boj — to je zgodovinsko, visoko poslanstvo delavstva — in skrbeli za to, da izidejo iz boja kot zmagovalci. Razvoj v tej smeri je očividni. Vedno naraščajoča centralizacija strokovnih organizacij, ki premeta vse psihologične, zgodovinske in nacionalne ovire in ki jo moremo zasledovati v Franciji in Angliji, nam kaže smer razvoja, kaže nam pa tudi kako se delavski razred uči.

Tako so mogli in morejo delavci vzeti nase strahote orjaških izporov, pa tudi stavk. V velikih bojih je nevarnost stavkolomstva vendarle manjša, vkljub temu, da izkušnje zadnjega nemškega rudarskega boja navidezno pričajo proti temu. Podjetnik more ob času stavke v enem obratu nadomestiti stavkujoče; za velike množice delavcev pa ne more tako hitro najti nadomestila. V tem pa je tudi nevarnost, ki grozi podjetnikom v njih taktiki provociranja ogromnih bojev. Bilo bi pa zgrešeno, če bi delavstvo hotelo svojo taktiko zgraditi na tem opazovanju. Stavkolomstvo je podjetnikom predvsem tedaj v pomoč, če se pri tekmovalcu ne stavka. Pri teh — skoraj bi rekli sedaj modernih — bojih pa navadno zastane vse proizvodnje.

Iz tega sledi jasno, da se mora ustroj delavskih organizacij prilagoditi tem dejstvom, če hočemo, da delavstvo ne podleže. To velja enako za izpore kakor za stavke in pogajanja. Vsem tem načinom poravnjanja nasprotij so podjetniki umeli dodati veličino, ki je prej ni bilo opazati.

Vedno večje množice delavstva so zamatane v boj, ki se ga vodi za vedno večja okrožja. Poglejmo zopet velika ustavljanja dela zadnjih let, mezdne boje v Angliji, ravnokar končane rudarske stavke, spominjamo se velikega mezdne boja v vzhodnočeški tekstilni industriji. Kakšne množice nastopajo tu kot bojovníki! Kdo jih je poznal? Kdo je imel vpliv nanje? Kdo je mogel in hotel prevzeti odgovornost zanje in za njih postopanje? Saj je vendar jasno, da pri tako velikanski vdeležbi boja niso mogli biti vsi vdeleženci tudi organizirani, torej disciplinirani delavci. Splošno znano je, da so ravno stavke takih neorganiziranih množic izbruhli besnote ali pa obupa. In če še manjka vpliv in avtoriteta vodilne, trezne strokovne organizacije, je v vseh okolnostih nevarnost za končni uspeh boja. V Angliji so lansko leto v prvih tednih boja imeli vodstvo pravzaprav neorganizirani elementi in šele v nadaljnjem teku boja se je posrečilo organizacijam dobiti vodstvo v svoje roke. Pri vzhodnočeškem boju tekstilnih delavcev je bilo isto. Torej se pravilno ne more govoriti o pravem vodstvu, če je delavstvo razcepljeno in mora vrhutega trpeti vsled malenkostnih nasprotij raznih organizacij.

Vsled povečanih bojev postajajo indiferentni delavci vedno večja nevarnost za celokupno delavstvo. In tako izhaja za naše strokovne organizacije iz razvoja mezdnih bojev ponovno star, a vedno važen problem: kako odstraniti nevarnost indiferentizma? Izpolnitev naše agitacije je torej prejkoslej največjega pomena. Člani se ne smejo sklicevati na to, da opravljajo vodje okrajev in skupin, zapniki in drugi funkcionarji to delo. Vsak član organizacije je dolžan posvetiti se agitaciji.

Ravno resni časi, v katerih živimo, govorijo jasen jezik. Potrebno je, otresti se brezbriznosti; znamenja časa moramo razumeti. Šele tedaj pričeti z agitacijo, ko že povsod hrumi boj, je prekasno in celo brezuspešno. Takoj, v mirnih časih se mora to delo opravljati. Proti indiferentizmu, pa tudi proti cepčenju organizacije, katero vsebuje veliko nevarnost za delavstvo.

Novе bojne oblike podjetnikov zahtevajo tudi od nas večje pozornosti.

Besedilo angleškega zakona o minimalni mezdi.

Zaradi velikanskega strokovnega in socialnopolitičnega pomena ogromne angleške stavke prinašamo z malimi, postranskimi formalnimi spremembami popolno besedilo angleškega zakona o minimalni plači. Da olajšamo pregled, hočemo preje omeniti par razjasnjevalnih pripomb.

Minimalna plača se določi po okrajih, s paritetičnimi revirnimi uradi, o sestavi katerih (enako število delavcev in delodajalcev, nestranski predsednik) nas pouče določila pod II. 2.

Okrajna minimalna plača se lahko prekorači (II. 1), ne smejo pa se določiti in plačati manjše mezde (I. 1). Izjeme (za tiste, ki nočejo delati, za prekinjene obrate in podobno) se morajo v okrajnih določilih natančno označiti (II. 2). Tudi poznejša sprememba mezd je navezana na določene oblike in roke (III. 1 in 2).

Ostala določila so manj temeljna in veljajo večinoma za slučaj, da paritetična uredba odpove (IV. 1 in 2), ali da se pokaže potreba posebnih uredb (II. IV).

Zakon za ustanovitev minimalnih mezd za jamske delavce v premogovnikih.

I. Minimalna mezda.

1. Pri vsaki delavni pogodbi, ki se tiče dela premogarjev v jami, mora veljati za samoposebi umevno pravilo, da ne sme plačati podjetnik delavcu nižje mezde, kakor jo določa ta zakon za te delavske kategorije — razen če se ukrene po okrajnih določilih naslednje: delavec spada k osebam, ki so izvzete od teh določil, ali delavec nima pravice do minimalne plače, ker ni izpolnil predpogojev, ki jih določajo okrajna določila za redno izvrševanje in pravilnost dela. Vse mezdne pogodbe ki nasprotujejo tej določbi, so neveljavne.

»Okrajna določila« pomenjajo v zmislu tega zakona vedno tista določila, ki jih je postavil paritetični revirni urad.

2. Okrajna določila urejajo vsaka za svoj okraj: kako daleč stari in slabotnejši delavci (obenem z invalidi) niso upravičeni do minimalne mezde, kateri pogoji se morajo izpolniti zaradi pravilnosti in uspešnosti dela, kako se mora ravnati s časom nepričakovanega odmora pri delu. Okrajna določila morajo ugotoviti, da delavec, ki ne zadosti pogojem o pravilnosti in uspešnosti dela, izgubi pravico do minimalne plače, razen če je vzrok nezadostitve izven delavčeve proste volje.

Nadalje morajo podati okrajna določila natančnejše podatke o odločujočih instancah in o poslovanju, da se rešijo spori zaradi omejitve upravičencev do minimalne mezde, zaradi izvrševanja štatutarično določenih pogojev dela, zaradi izgube pravice do minimalne plače vsled neizpolnjevanja delovnih pogojev in vsled oblike razsodbe o vprašanih, navedenih v temu oddelku.

3. Predpisi te sekcije (I) o plačevanju minimalnih mezd stopijo v veljavo z dnem sprejetja tega zakona, čeprav minimalne mezde še niso definitivno urejene. Tej sekciji odgovarjajoča mezdna zahteva delavca dobi po definitivni ureditvi veljavo tudi nazaj.

II. Ureditev minimalnih mezd in okrajnih določil.

1. Postavka o minimalnih mezdah in okrajna določila v zmislu te postave se morajo za vsak okraj, naveden v priloženi tabeli, posebej urediti in sicer od zastopstva, ki ga prizna trgovinski urad za paritetični revirni urad.

Vendar pa ne sme v tem zakonu nič omejevati delovanje kake starejše pogodbe ali stare pravice, pri katerih gre za mezde postavke, ki prekoračijo minimalno mezdo, ustanovljeno v tem zakonu; pri določitvi slehernega postavka za minimalno mezdo se mora paritetični revirni urad ozirati na povprečni dnevni zaslužek tiste delavske kategorije, za katero naj se izvede uravnavna minimalne meзде.

2. Trgovinski urad prizna lahko za vsak okraj kot paritetični revirni urad tako že ob razglasitvi zakona obstoječe ali za namene zakona nalašč ustanovljeno zastopstvo, ki zastopa na eni strani lahko zadostno in pravično delavce okrajnih premogovnikov, na drugi strani pa delodajalce, katerega predsednik je neodvisna oseba, ki jo skupno izvolijo delavci in delodajalci v zastopstvu, ako pa ne pride do sporazuma, jo izvoli trgovinski urad.

Če pravila paritetičnega revirnega urada ne skrbje dovolj za glasovalno pravico med delavskimi zastopniki in za odločilno glasovalno pravico v slučaju različnega stališča zastopnikov obeh razredov, tedaj lahko dovoli trgovinski urad paritetični revirni urad samo pod pogojem, da sprejme dotično zastopstvo določila, ki jih smatra trgovinski urad za potrebna; vsako tako določilo mora biti merodajno za poslovanje zastopstva v okvirju zakona. (§§ 3, 4, 5 in 6 so bolj formalnega pomena. Pod posebnimi okoliščinami je utegnil dobiti več pomena § 4, ki ga zategadelj navajamo.)

4. Če se je izkazalo, da kaka splošna revirna določba o minimalni mezdi zaradi posebnih razmer katere skupine ali v katerem rudniku ni uporabna, tedaj paritetični urad vsakega okraja lahko določi posebno določbo o minimalni mezdi, za tisto skupino ali za tisti rudnik; in ta posebna določba se potem uporablja za tiste skupine ali rudniške namesto prejšnje splošne.

(Konec prihodnjič.)

Rudarska federacija na Angleškem.

Organizacija rudarjev velike Britanije (Angleške, Škotske, Irske itd.), ki je vodila tako velikanski boj za doseg minimalne plače, je ena največjih izmed delavskih organizacij celega sveta. Razne rudarske zveze, ki stoje medseboj v vzajemnosti (reciprociteti), štejejo 650.000 članov. Te zvezine organizacije imajo tudi svojo centralno blagajno, v katero odračuna vsaka Zveza svoj določeni znesek za stavkovni sklad, ker drugih fondov angleške centrale nimajo. Pred začetkom štrajka je bilo v centralni blagajni 2 miliona funtov šterlingov — okroglo 48 milj. kron. Ali to pa še dolgo ni vse! V posameznih deželnih Zvezah so v lokalnih blagajnah še veliko večji zneski kot pa v centralni blagajni. Že pred nekaj leti se je izračunalo, da imajo razne rudarske Zveze 4 milijone funtov šterlingov (en funt ima 24 kron) ali pa 96 milijonov kron.

Rudarska federativna organizacija Anglije se je ustanovila leta 1889. To misel fuzioniranja posameznih Zvez so sprožili rudarji v provinciji Lancashire. Miners National Union of England pa se je ustanovila l. 1863.

Federacija — to je nekaj specifično angleškega, ker je med angleškim ljudstvom demokracija takorekoč prirojena navada. Le v splošnem plačilnem gibanju, kadar gre za splošen napad ali splošno obrambo vseh rudarjev, takrat odločuje centralno vodstvo, drugače pa so posamezne deželne zveze popolnoma avtonomne v svojih agitacijskih in organizacijskih zadevah. In to je najbolj pametno!

V teh deželnih rudarskih zvezah je po navadi le malo nastavljenih tajnikov. Na 30.000 članov je k večjemu 6 tajnikov.

Oglejmo si nekoliko število članov in finančijeino razpoloženje posameznih Zvez.

Kraji deželne Zveze:	Število članov:	Bojni sklad:
Južni Wales	137.663	3.605.520
Jorkshire (Cleveland)	97.598	8.856.000
Škotska	75.000	5.900.000
Lankashire-Cheshire	60.461	2.149.608
Derbyshire	41.050	8.137.368
Northumberland	37.361	1.965.604
Nottinghamshire	30.944	1.965.504
Marksoikshire	19.400	768.744
Stafordshire	12.202	1.151.848
Severni Wales	12.034	147.712
Gloucester-Somerlet	9.000	590.000
Cumberland	5.500	48.000
Durham	121.805	11.236.464

To so številke, ki pokazujejo ne le pozhvalnost, temveč v veliko večji meri potencirani čut solidarnosti rudarjev Velike Britanije.

Ne verske, ne narodne razlike niso ovirale razvoja sedaj tako orjaške rudarske organizacije.

Bili so časi, ko so se strojniki in drugi imenovali za aristokrate delavskega stanu in so jako prešerno pogledovali — tako preko rame — na zamazane rudarje. Bili so časi, ko so angleško govoreči rudarji le zaničevalno in prezirljivo govorili o irskih in škotskih rudarjih — tudi če so ti poslednji imeli še tako trdne strokovne organizacije. Nacionalna in stanovska prezirljivost pa je polagoma prenehala. Kruti boji s posestniki rudnikov za zboljšanje plač in zmanjšanje delovnega časa so prisilili angleške rudarje, da upoštevajo organizacije rudarjev tudi drugih dežel, drugih narodnosti Velike Britanije. Narodna, verska in stanovska enakopravnost in enakopravnost se je vsled sile razmer uveljavila in okoreninila ravno na klasičnih tleh veleindustrije in delavske orgnizacije — Trades Union.

Angleške strokovne organizacije so bile že od nekdanj uxor delavstva drugih držav. Ali angleške organizacije pa pokazujejo tudi česar je treba ob času najhujšega boja in to je: polne blagajne denarja, neporušljiva in neomahljiva solidarnost pod enotnim centralnim vodstvom.

KARL KAUTSKY:

Človekoljubje in delavska varstvena zakonodaja.

Če bi bila sleherni plast proletariata navezana na lastne moči, potem bi se bil začel proces povzdige pri večini izmed njih mnogo pozneje in bi se razvijal še dolgotrajneje in težavneje kakor se razvija v resnici. Brez tuje pomoči bi marsikatera proletarska plast, ki zavzema zdaj ugledno stališče, nikdar ne bila dospela do tje, da bi premagala težave, ki so lastne vsakemu začetku, tako tudi začetku povzdige iz močvirja, v katero je pogreznil proletariati kapitalistični razvoj. Tem proletarskim plastem je prišla pomoč iz marsikaterih nad njimi stoječih družabnih plasti, iz višjih plasti delavskega proletariata kakor tudi iz posedujočih razredov.

Zadnja pomoč zlasti v začetkih kapitalistične velike industrije ni bila brez pomena.

V srednjem veku je bila revščina tako neznanstna, da je zanjo zadostovala javna (zlasti cerkvena) in zasebna dobrotelost. Zbujala ni nobenih ugank, ki bi se morale rešiti; v kolikor je dala povod k razmišljevanju, je navajala k večjemu k poučnim razmotrivanjem. Veljala je za pedagoško sredstvo ljubega boga; če je zadela grešnike, je veljala za šibo božjo, če pobožnjake, je veljala za preskušnjo, da je zasijalo njih zaupanje v boga še zmagoslavneje. Za bogatine pa je bila revščina vežbališče kreposti, ki je bilo za dušni blagor prav tako potrebno kakor viteško borilšče za utrjevanje telesa.

Ko pa je razvoj blagovne produkcije razcefral staro fevdalno poljedelstvo, ko se je pričelo izseljevanje osvobojenih kmetov v mesta in se je tam pričelo širiti »nadprebivalstvo« brezposelnost in ogromna revščina, tedaj je obrnil ta prav tako novi kakor strašni in opasni pojav pozornost vseh mislečih in čutečih ljudi nase. Proti ogromni revščini niso zadostovala srednjeveška sredstva dobrotelosti;

reformacija je zamašila vrhutega najvažnejši vir miloščin, skrb za ubožce v katoliški cerkvi. Skrb za ubožce je bila naloga, ki je vedno bolj presežala moči družbe; rodilo se je novo družabno vprašanje: odprava revščine. Izumili so najrazličnejše rešitve tega vprašanja, kakor je že bila razsodnost in človekoljubnost izumitelja, od preproste metode, da se revščina odpravi s tem, če se odpravijo reveži (nekako z vislicami in z izgonom), pa do globoko zamišljenih načrtov nove, komunistične družbe. Zadnje so sprejeli z velikim navdušenjem izobraženci, ampak preproste metode so bile edine, po katerih so posegli razni deželni očetje in državni modrijani. Toda čim bolj so proletarce obglavljali in sežigali, tem bolj so rastle glave revščini.

Polagoma pa je dobilo vprašanje o revščini zopet drugo lice. Rodilo se je kapitalistično proizvajanje in se je pričelo vedno bolj raztezati ter vedno bolj zavzemati gospodujoče mesto v družbi. S tem je za mislece buržvazije prenehalo vprašanje o odpravi revščine. Kapitalistična produkcija sloni na proletariatu; odpraviti proletariati se pravi onemogočiti kapitalistično produkcijo. Ogromna revščina je podlaga kapitalističnega ogromnega bogastva; kdor hoče ovirati ogromno revščino, se loti bogastva. Kdor hoče danes od pomoči razlastitvi delavcev, ta podkopava last, ta je prevratnik, sovražnik družbe.

Pač sta v meščanskih krogih že vedno delovala sočutje in bojazen — zakaj revščina je nevarna za vso družbo, rodi boleznin in zločine — v prilog proletariata in sta zbudila v mnogih globlje mislečih in boljše čutečih buržvazijcih nagnenje, da pomagajo proletariatu: toda za veliko množico teh buržvazijcev, ki se ne upajo ali ne morejo prekiniti vezi s svojim razredom, se več ne more glasiti vprašanje: odprava proletariata, ampak le še: povzdiga proletarcev. Ohranijo naj zmožnost za delo in postanejo naj zadovoljni — ostati pa morajo pokorni proletarci.

V teh mejah pa se seveda filantropija lahko razlikuje udejejuje. Večina njenih metod je ali popolnoma brez haska ali pa je k večjemu v stanu, da priskrbi posameznikom začasno olajšanje. Ko pa se je v prvih desetletjih prejšnjega stoletja na Angleškem porajala kapitalistična industrija (najprej tekstilna industrija) z vsemi strahotami, ki jih utegne povzročiti; tedaj so prišli najrazsodnejši med filantropi do prepričanja, da more samo eno ovirati popoln propad delavcev te industrije: državno delavsko varstvo vsaj za najslabotnejše delavske plasti, za otroke in žene.

Kapitalisti velike industrije tedaj še niso bili tako merodajen del posedujočih razredov kakor danes. Za omejitve njih moči med delavci so govorili različni gospodarski in politični interesi nekapitalistov med posedujočimi razredi — posestnikov in malomeščanov —; nadalje je govorilo za omejitve spoznanje, da propade brez te omejitve temelj angleškega industrijskega procvita, delavski razred; ta misel je morala pridobiti za delavsko varstvo vsakega razumnega, nad trenutne interese vzvišenega člana gospodujočih razredov; slednjič so govorili za omejitve celo posebni interesi posameznih velikih tovarnarjev samih, ki so imeli sredstva, da so lahko prenašali omejitve in jim prilagodili produkcijo, medtem ko je pognalo delavsko varstvo tiste njihove manjše konkurentne, ki so se le še trudoma z najhujšim izkoriščanjem delavstva držali nad vodo, poginu naproti. Kljub temu in čeprav se je v delavskem razredu samem razvilo mogočno gibanje za delavsko varstvo, je bilo treba trdih bojev, da so se dosegli tudi le prvi skromni varstveni zakoni in so se potem vedno bolj raztegnili.

Čeprav pa so bili v začetku uspehi neznanstni, vendar so predramili tiste proletarske plasti, katerim so koristili, iz njih toposti in rodili v njih povzdigujoče tendence socialnega položaja. In še preden se je izvojevala zmaga v tej stvari, so že tedanji boji zadostovali, da so proletarce pokazali, kako važen in potreben je proletariati in da pomeni moč. Že ti boji so razmajali proletarce, zbudili so v njih samozavest in spoštovanje do samega sebe, ubili

so brezupnost in jim dali cilj, ki je segal čez vsakdanje želje.

Drugo sredstvo za povzdigo delavskega razreda, ki so ga podpirali tudi meščanski krogi, je ljudska šola. Ne spada v okvir tega dela, da bi se pobliže pečali z njo. Ljudska šola je važno sredstvo, katerega pomen se ne sme podcenjevati, toda za povzdigo proletariata kot razreda je vendar manj uspešna kakor odločna delavska varstvena zakonodaja.

Čim bolj se razvija kapitalistično proizvodništvo, čim bolj izpodriva velika industrija druge produkcijske oblike ali jim spreminja bistvo, tem potrebnejše je vedno popolnejše delavsko varstvo in njega neprestano raztezanje ne le nad vse panoge velike industrije, ampak tudi nad rokodelstvo in hišno industrijo ter poljedelstvo. Toda v enaki meri raste tudi vpliv industrijskih kapitalistov v meščanski družbi, v enaki meri kuži tudi nekaptalistične posejajoče razrede, malomeščane in male posestnike, kapitalistično mišljenje in v enaki meri postajajo misleči in državniki buržvazije iz opazujočih voditeljev njih boritelji, ki so pripravljeni, da nastopijo za slehrni njih trenutni interes.

Opustošenja, ki jih povzročajo kapitalistična produkcija med svojimi delavci, so tako grozovita, da se upajo nasprotovati določeni, skromni meri postavnega delavskega varstva le najpohlepnejši in najnesramnejši kapitalisti in prijatelji kapitala. Toda za zadostno delavsko varstvo, ki presega to neznatno mero, kakor n. pr. za osemurni delavnik, ki pomenja danes to, kar je bil v štiridesetih letih za angleško industrijo deseturni delavnik, je danes v vrstah posejajočih le še malo zagovornikov. Meščanska filantropija je vedno bolj plaha.

Vedno bolj pripušča delavcem samim, da vodijo boj za zadostno delavsko varstvo. Današnji boji za zakonito skrajšanje delavnega časa imajo čisto drugo lice kakor boj, ki so ga bojevali na Angleškem pred šestdesetimi in sedemdesetimi leti za deseturni delavnik. V kolikor zagovarjajo danes meščanski politiki normalni delavnik, ne store tega iz človekoljubnosti, ampak ker jih prisilijo k temu delavski volilci. Boj za delavsko varstvo je vedno bolj čist razredni boj med proletariatom in buržvazijo. Na evropski celini, kjer se je začel boj za zakone delavskega varstva mnogo pozneje kakor na Angleškem, je imel že od prvih začetkov ta značaj. Proletariat nima pričakovati v svojem boju za družabno povzdigo nobene pomoči več od posejajočih razredov. Navezan je popolnoma na lastno moč, to se pravi najprej na moč tistih od svojih mnogih plasti, ki so si ohranile ali pa na novo pridobile zmožnost in veselje za boj.

Zapisnik

konference delegatov druge skupine rudarske zadruga za Koroško dne 24. marca 1912 v Celovcu.

Navzoči:

Ivan Košir, predsednik druge skupine in 45 delegatov. Nadalje Henrik Becker, tajnik rudarske zadruga kot zapisnikar in dr. Karol Prögler, rudniški adjunkt, kot zastopnik c. kr. rudniške oblasti.

Dnevni red:

1. Poročila o poslovanju leta 1911.
2. Računsko poročilo za leto 1911.
3. Proračun za leto 1912 in določitev prispevkov za drugo skupino za leto 1912, volitev delegatov za državno rudarsko konferenco mesca maja t. l. na Dunaju ter določitev stroškov za to konferenco.
4. Rešitev prošenj za podporo.
5. Raznoterosti.

Predsednik otvori zborovanje ob pol 11. dopoldne, pozdravi zastopnika rudniške oblasti kakor tudi ostale navzoče, konstatira po prečitanih prezenčne liste sklepčnost ter naznani dnevni red.

K prvi točki dnevnega reda podeli predsednik besedo tajniku, ki prečita poročilo o poslovanju v letu 1911, katero se vzame brez debate na znanje.

K drugi točki se prečita računsko poročilo, ki se je potem, ko se je poročalo, da so se našli računi v najlepšem redu, vzelo istotako brez ugovora na znanje ter se je dal absolutorij.

K tretji točki »Proračun za leto 1912«, se prečita predlog glede na proračun kakor ga je bil sestavil odbor druge skupine na svoji seji dne 18. februarja t. l. ter se preide v razpravo o posameznih točkah. Glede na prispevke se sprejme soglasno predlog, po katerem naj znaša prispevek na leto 50 vin, za delavca kakor v pretečenem letu. Obratnemu vodstvu se prepusti, naj ta prispevek v dveh obrokih ob priliki izplačila mezde od plače odtegne.

Na to prečita predsednik dopis iz Ljubna, s katerim vabi ondotna rudarska zadruga na udeležbo pri državni rudarski konferenci, ki bo od dne 28. do 31. maja t. l. na Dunaju. Vabilo obsega tudi dnevni red, o katerem se bo na konferenci razpravljalo.

Nato se preide v razpravo o visočini odškodnine delegatom, pri čemur se upošteva, da bo konferenca sama na sebi trajala 4 dni, za potovanje tja in nazaj je treba 2 dni, delegatom je torej treba poleg potnih stroškov in dnevnine povrniti izgubo zaslužka za cel teden. Po daljši debati se sklone soglasno izplačati vsakemu delgatu 150 kron za vse skupaj.

Ker pa je v vabilu k državni konferenci tudi določeno, da ima druga skupina pravico na vsakih 1000 članov poslati po enega delegata, se sklone poslati na konferenco 4 delegate takoj in sicer z glasovnicami.

Po izvršeni volitvi se prečita rezultat, ki izkazuje, da so bili izvoljeni: Ivan Košir, Kopač iz Bleiberga s 43, Ivan More, kopač iz Možice s 34, Anton Markin, kopač iz Št. Štefana s 30 in Roman Wolvang, kopač iz Hüttenberga z 29 glasovi.

Z ozirom na navedeni sklep se sklone postaviti v to svrhu v proračun za leto 1912 600 kron.

Več govornikov pozivlje izvoljene delegate, naj postopajo v zmislu po stavki rudarjev na Angleškem vladajočih razmer, in naj skušajo vplivati na uvedbo minimalne plače, kakor tudi vplivati na uredbo razmer pri bratovskih skladnicah, zlasti pa na preskrbljenje rudarjev za slučaj nezmožnosti za delo ter varstvo delegatov, kadar ti izvršujejo svoje dolžnosti.

Neki delegat stavi predlog, naj bi se zapisniki in sklepi odborovih sej in konference objavljale poleg v nemškem strokovnem listu »Glück-auf« tudi v slovenskem strokovnem listu »Rudar«; obenem naj se v proračun postavi postavka odškodnine, ki naj znaša toliko kolikor znaša odškodnina za »Glück-auf«.

Po daljši razpravi se sprejme predlog, na podlagi katerega naj odbor skupine II. stopi v svrhu objavljanja gori navedenih stvari v dogovor z uredništvom »Rudarja« v Trbovljah.

Na to se sprejme celoten proračun. Pri četrti točki se poroča, da je došlo na konferenco 9 prošenj za podporo in sicer: prošnja prejšnjega predsednikovega namestnika Štefana Laibacherja; ker pa je bil Laibacher iz Leš prestavljen na Štajersko, in ni več član Koroške zveze rudarskih zadrug, se zaprosena podpora odkloni, ravnotako se odkloni Laibacherju zaprosena remuneracija za 14letno delovanje v zadrugi kot odbornik in predsednikov namestnik.

Naslednjim prošnjam se ugodi ter se podeli podpora in sicer:

Rudarju Jožefu Vengelu K 30, rudarjevi vdovi Elizi Šulerjevi K 25, rudarjevi vdovi Uršuli Burgerjevi K 30, rudarju Josipu Kirhbaumerju K 25, delavki pri rudniku Elizi Virmbergovi K 20, rudarju Bernard Untervegerju K 40, rudarju Marko Petriču K 40, rudarju Gašpar Dovjaku K 40.

Nadalje se je na priporočilo nekega delegata podelila tudi rudarju Egidiju Šauerju iz Viesenave K 40, pod pogojem, da mora Šauer nekadno vložiti prošnjo, ki mora biti od strani obratnega vodstva poverjena.

Ker se k zadnji točki »raznoterosti« nihče ne oglasi za besedo je dnevni red izčrpan in zaključil predsednik zborovanje, želeč delegatom »Dobro srečo«.

Henrik Leiler,
tajnik kot zapisnikar.

Ivan Košir,
predsednik.

Zapisnik

seje rudarske zadruga II. skupina v soboto, dne 11. velikega travna ob pol 7. zvečer v »Delavskem Domu« v Trbovljah.

Navzočih je bilo 23 delegatov.

Dnevni red:

1. Poročilo o seji načelstva, ki je bila dne 14. malega travna 1912 v gostilni rudarskega konsumnega društva v Hrastniku.

2. Čitanje dopisa c. kr. revirnega urada v Celju z dne 3. velikega travna 1912, števil. 1651.

3. Izlet rudarjev na binkoštni ponedeljek.

4. Raznoterosti.

Predsednik konstatira sklepčnost, pozdravi navzoče ter otvori sejo.

Prva točka dnevnega reda se po poročilu vzame na znanje brez ugovora.

Pri drugi točki se je razvila nad vse živahna debata in se sklone, obrniti se še enkrat na ravnateljstvo s prošnjo, naj bi se končno že uvedla davno obljubljena kopalnišča za rudarje.

K tretji točki dnevnega reda se sklone, kakor vsako leto tudi letos, prirediti izlet rudarjev in sicer to pot na Retje.

V to svrhu se naprosi gospoda ravnatelja, naj bi v ta namen podelil običajno remuneracijo za godbo v tisti visočini kakor je to ob prilika praznika sv. Barbare.

K četrti točki govori več delegatov in se nazadnje sklone, naprositi gosp. ravnatelja, naj bi ta ukrenil, da se bodo polni vozički v separaciji pri izpraznjevanju vestno šteli, kajti pogostoma se dogaja, da partije vsled nepravilnega štetja celo vrsto polnih vozičkov izgube, kar povzroča dotičnim partijam občutno škodo.

Nadalje se je sklenilo gosp. ravnatelja naprositi, naj bi se ukrenilo, da se bodo jamski vozički bolj mazali, popravka potrebni vozički naj bi se popravljali, da se prepreči škoda, ki jo sicer morajo trpeti kopači.

Ker je dnevni red izčrpan, zaključil predsednik sejo.

Florijan Majdič, predsednik, Godec Anton, Borovič Ivan, Kauf Alojzij, Učakar Jožef, Alič Anton, Goričan Franc, Lavtar Peter, Mastnak Franc, Pečnik Alojzij, Podmenik Martin, Drole Franc II., Kotar Franc, Bizjak Ivan, Kolenc Ludvik, Korinšek Martin, Pavelšek Karol, Habjan Blaž, Jazbec Ivan, Tratnik Avgust, Merzelj Gašpar, Potočnik Peter in Kiler Franc.

Strokovni pregled.

s Zetev trboveljske premogokopne družbe. Trboveljska premogokopna družba je imela v letu 1912 po odpisu 812.291 K (l. 1910. 803.383) všteti prenos, čistega dobička kron 448.181 (l. 1910. K 158.225). Upravni svet je sklenil od tega uporabiti K 300.000 za izredne odpise, ostali znesek K 148.181 pa prenesti za tekoče upravno leto. Dividende se torej kakor za predpretečeno tudi za pretečeno leto ne bodo izplačevale. Kosmati dobiček v znesku 3.98 milijonov kron je torej za K 260.000 višji kakor v predpretečenem letu (1910). To postopanje je pripisati kontinuiteti obrata, ki ni bil z nobeno stavko delavstva prekinjen in pa večjemu izvozu premoga. Čisti dobiček je torej za okroglo K 200.000 višji. Glavno obremenitev računa o čistem dobičku in pa o izgubi tvori K 170.000 znašajoče povišanje bančne provizije in eskompta; temu nasprotno so davki in pristojbine znašale za K 125.000 manj kakor pa v letu 1910.

s Minimalna mezda. Angleški zakon o minimalni mezdi določa, da morajo razsodišča postaviti minimalno mezdo za posamezne revirje. Ako se delavci in podjetniki ne morejo zediniti, tedaj določi minimalno mezdo predsednik razsodišča. Komisija za južni Wales se ni mogla zediniti o minimalni mezdi, zato je njen predsednik lord Aldwyn odločil, da naj znaša minimalna mezda za južnovaleški revir 4 šilinge 3 pence. Ta, od predsednika določena mezda, torej ne dosega mezde, ki jo zahtevajo rudarji, namreč 5 šilingov. S tem so se obnovile prejšnje preporne točke v premogovni industriji. Kaj bodo ukrenili rudarji, o tem še ni nič znanega. V seji, ki jo je imel eksekutivni odbor južnovaleške rudarske federacije v Cardiffu, je predlagal sodrug Stanton sledečo resolucijo: 1. Svetujemo konferenci južnovaleških rudarjev, ki bo zborovala v soboto, da se ne udeleže nobene seje z lordom Aldwynom in skupnega mezdnega urada. 2. Sklicati je

Priporočamo našim gospodinjam pravi **FRANCKOV:**
kavni primatek z tovarniško znamko :kavni mlinček:
iz zagrebške tovarne.

takoj nacionalno konferenco angleške rudarske federacije. 3. K ministrskemu predsedniku naj gre deputacija. 4. Železniške in transportne delavce je pozvati na skupno akcijo. 5. Delavske zastopnike pozivljemo, da preprečijo vsako parlamentarno delo, dokler vlada naše zmerne zahteve po zadostni mezdi ne uzakoni. 6. Delavski zastopniki naj vztrajajo pri predlogi, ki odpravlja rudniške regalije, da s tem prinese olajšanje premogovni industriji. V dveh krajih, Staffordshire in Lancashire, so mezdni uradi določili minimalno mezdo, ki je višja kakor 5 šilingov.

Dopisi.

Trbovlje.

Morilec kapitalizem. Od 13. na 14. t. m. ponoči se je zgodila ob četrt na 4. uro zjutraj v pralnici strašna nesreča. Delavec Volaj Nikolaj se je v odmoru vlegel na jako široki gonilni jermen in je od utrujenosti zaspal. Tega ni opazil strojnik, ki je spustil stroje v tek, jermen je spečega Volaja prenesel med kolesje strojev, ki je vse telo in posebno glavo nesrečnega delavca v pravem pomenu besede strlo. Razume se, da je bil revež takoj mrtev. Volaj zapušča vdovo v blagoslovljenem stanju in 6 malih otročičev. Zopet drastičen dokaz, na kak brezvesten način postopa uprava rudnika v Trbovljah z življenjem ubogih trpinov. Majhne plače, ki jih trboveljska premogokopna družba plačuje pri njej vposlenim delavcem, dajejo delavcem v mnogih slučajih povod, da se ponujajo za izvrševanje takozvanih nadšihov (Ueberschichten). Tudi Volaj se je z ozirom na veliko bedo, v kateri je živel s svojo številno družino, ponudil, in tako se je zgodilo, da je šel že v ponedeljek ob pol 6. zjutraj na delo ter da se je z malimi presledki nepretrgoma nahajal na delu do četrka zjutraj. Delo bi bilo trajalo gotovo še dalje, ako ne bi bila grozna nesreča napravila temu trpinčenju od same utrujenosti že nezavestnega delavca konec. Ako ne bi bil Volaj nameraval delati še naprej, tedaj gotovo ne bi se bil v presledku vlegel na usodepolni jermen, temveč bi bil šel domov. Trboveljska premogokopna družba si bo gotovo zopet umila roke vpricho nesrečne družine, rekla bo, sam se je ponudil. V resnici sili ta družba delavce k delu, ki presega vse človeške moči, in sicer sili prvič na ta način, da jim za normalno delo tako sramotno malo plačuje, da delavcu, ki hoče vsaj za silo nasititi svoje lačne otroke, ne ostane nič drugega kakor udinjati se tej gospodi na milost in nemilost. Pazniški organi pa tudi vedno nagovarjajo delavce, naj napravijo namesto po enega kar po dva šihita. Kaj za to, da je prepovedano delati nadšihite! Saj si zna gospoda pomagati v slučaju kake inšpekcije s tem, da napravi iz nadšihitov kratkomalo nadure, s tem zamaši inšpekcijskemu organu oči in stvar gre po svojem protipostavnem potu naprej. Samo po sebi razumljivo je, da družba prihrani s takim postopanjem celo vrsto delavcev, ki bi jih morala sicer pri sedanjih produkciji premoga imeti oziroma nastaviti. Zelo pogostoma se v takih razmerah pripeti, da napravijo delavci v mesecu zelo mnogo šihitov ter da dobe ob plači za ves svoj trud naravnost smešno bagatelo. Gospodov pa vest prav nič ne peče, čeprav otrokom umore hranitelja. **Trboveljski rudnik je v sedanjih upravnih razmerah pravcati mlin za delavske kosti.**

Cementna tovarna. Blizu železniške postaje je cementna tovarna, ki je last »Trboveljske premogokopne družbe«; po lastnici si pa lahko napravimo tudi takoj sodbo o razmerah, ki tam vladajo. Ne samo, da so plačani delavci za svoje jako naporno in organizirano skrajno škodljivo delo pod vso kritiko, so jim skušali pred kratkim vzeti tudi sleherno ingerenco na upravo obratne bolniške blagajne. To se je manipuliralo na ta način, da se enostavno niso sklicevale odboreve seje, da prišlo je že celo tako daleč, da so od delavstva izvoljene odbornike, ako so prišli v zadevi bolniške blagajne v pisarno, iz pisarne enostavno ven pognali. Da je vladalo vsled razmer med delavstvom opravičeno razburjenje, bo pač vsakemu razumljivo. Bližal se je občni zbor, delavci so se obrnili na rudarsko tajništvo, ki je ukrenilo, da je prišel na občni zbor poleg sodruga Tokana tudi komisar okrajnega glavarstva iz Celja. Občni zbor je bil jako buren, vsa čast gre delavcem, ki se niso ustrašili in so pri tej priliki povedali prizadetim gospodom marsikatero britko in resnično, ki jim je gotovo še dolgo brenčala po

ušesih. Napravil se je red ne samo pri obratni blagajni, temveč delavstvo si je izvolilo na nasvet sood. Tokana dva zaupnika, ki imata nalogo posredovati v vseh zadevah med delavstvom in ravnateljstvom. O občnem zboru neke spake, ki ji pravijo »Podporno društvo delavstva cementne trboveljske premogokopne družbe«, se pomenimo še ob priliki. Kličemo vsem delavcem v cementni tovarni: Vstopite vsi do zadnjega v podružnico Unije rudarjev avstrijskih v Trbovljah!

Občni zbor unijske podružnice. Dne 28. malega travna 1912 se je vršil ob 3. popoldne v »Delavskem domu« celoletni redni občni zbor podružnice Unije rudarjev avstrijskih v Trbovljah. Zamolčati ne smemo, da se je pričakovala večja udeležba na tako važnem zborovanju kakor je pa bila to pot. Zborovanje je otvoril načelnik sodrug Sitter, ki je pozdravil navzoče ter naznanil sledeči dnevni red: 1. Čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora. 2. Računsko poročilo. 3. Poročilo nadzorstva. 4. Volitev odbora. 5. Raznoterosti. Zapisnik zadnjega občnega zbora se je vzel brez ugovora na znanje. Iz računskega poročila je bilo posneti, da se je finančno stanje podružnice obrnilo na bolje, kar se je vzelo z zadovoljstvom na znanje. Za kontrolo je poročal sodrug Topolšek, ki je dejal, da so se računski vsaki mesec redno pregledali ter da se nahajajo v najlepšem redu. V podružnični odbor so bili izvoljeni: Tokan Ivan, načelnik, Topolšek Anton, načelnikov namestnik, Škrjanc Ivar in Tratnik Avgust, blagajnika, Sitter Ignacij in Majdič Florijan, preglednika, Klenovšek Jakob, zapisnikar, Ajdovšek, Bartl, knjižničar, Učakar Jožef, Mozetič Anton, Ajnik Franc in Pirnat Martin, odborniki. Vsi izvoljeni so izjavili, da izvolitev sprejmejo.

Na predlog sodruga Mozetiča se sklene plačevati poleg rednih tedenskih prispevkov mesečno po 10 vin, za godbeni sklad in po 6 vin, ki pa ne bodo določeni več za strokovni list »Rudar« kakor doslej, temveč bodo namenjeni podružnični lokalni blagajni. Potem ko so se izvršili potrebni sklepi glede na društveno godbo, je sodrug Tokan v daljšem govoru obrazložil nadaljno delovanje strokovne organizacije. O nalogah strokovne organizacije je izpregovoril sodrug Sitter. Potem se je občni zbor zaključil. Na novem odboru bo sedaj, da napne vse svoje moči in ukrene vse potrebno, kar bo v prid razvoju organizacije in kar bo v interesu vsega v Trbovljah vposlenega delavstva.

Razne stvari.

Kdo smo? Stranka razredno zavednih delavcev celega sveta, združeno bojujočih se proti privilegijem in krivicam kapitalističnega zistema. — Odstraniti hočemo današnji na podlagi izkriščanja, tlačanstva in oblasti človeka nad človeka — postavljeni družabni red in na mesto tega ustvariti novo človeško družbo, urejeno v zmislu novih socialističnih načel. Vsa temeljna razlika med našim programom in ciljem ter delovanjem meščansko-narodnjaških strank izvira iz tega, da med tem ko se naše organizacije in naša stranka bojujejo za delavske pravice in jih hočejo tudi dejansko uresničiti, kakor zahteva razvoj časov, razvoj človeške družbe in napredek industrije in smo zato stranka bodočnosti — so pa nasprotno vse ostale meščanske in narodnjaške stranke le nazadnjaškega značaja, ker so vse te stranke v prvi vrsti ustanovljene le zato, da branijo sedanje kapitalistični red, katerim potom bo mogoče priti do uresničenja delavskih zahtev? Pravice delavskih slojev se uresničujejo dan za dnem pod pritiskom delavskih razrednih organizacij. Le potom teh bo mogoče priti do boljše in lepše bodočnosti. Vsaka zmaga organiziranega delavstva je pomembna in važna ne-le zato, ker si produktivni razred takoj poboljša svoje mezдне ali delovne razmere, ampak tudi zato, ker je vsaka taka zmaga afirmacija končnih ciljev socializma in ker znači, da se proletarijat vedno bolj približuje svoji popolni osvoboditvi. Naše delo je posvečeno ljudski osamosvojitvi. Dan za dnem — z neustrašljivim napornim bojem proti vsemu, kar ovira človeški napredek, z bojem proti ignoranci ljudskih mas in proti vsem kapitalističnim institucijam in zistemom — zidamo novo, svet osvajajočo si stranko. Nov svet, novo življenje pripravlja naša stranka.

Osemurni delavnik v rudnikih na Francoskem. Francoska zbornica je sprejela s 543 proti 59 glasovom zakon, na podlagi katerega se delavnik v rudnikih določa za rudarje dnevno na osem ur. Nasprotno velja za paznike,

geometre, strojnike, konjske hlapce in kurjače 9 urni delovnik.

r Socializem na Angleškem. V jeseni lanskega leta ustanovljena britska socialistična stranka prireja nekaj časa sem po vseh velikih mestih velikanske shode, ki imajo vsi propagandističen smoter. Vodilna misel vseh govorov na teh shodih je, da treba v vrtincu revolucije, v katerem se nahajamo, energične smotrene socialistične stranke, da se kapitalistična družba Velike Britanije, ki je že davno zrela za socializem, zvedi na pota socialistične družbe. Po navedbi strankinega tajnika, sodruga Leesa, obstoja sedaj že nad 350 sekcij, ki imajo vse skupaj nad 40.000 članov. Vse kaže, da mlada britska socialistična stranka z orjaškimi koraki napreduje.

r Odpust delavcev. Iz Kindberga poročajo: Centralna direkcija alpinske montanske družbe na Dunaju je odredila, da se odpusti približno 10 delavcev iz tovarn v Aumühlu. Večje število odpuščenih delavcev prizadene v veliki meri tudi bližnje trgovce. Ko so bile tovarne v Aumühlu v polnem teku, je bilo tam zaposlenih okoli 1000 delavcev. Po sedanjem odpustu bo ostalo le še 400 delavcev.

L. Jax & sin

Ljubljana

Dunajska cesta št. 17

priporoča svojo bogato zalogo

šivalnih strojev

za rodbino in obrt.

Pisalni stroji „Adler“.

Vozna kolesa.

Ceniki zastonj in franko.

Konsumno društvo rudarjev v Hrastniku

priporoča

svojo bogato zalogo

špecerijskega in manufakturnega blaga, kakor tudi čevlje za otroke in odrasle.

Vse po jako nizki ceni.

Delavci! Dolžnost Vaša je, da podpirate svoje podjetje. Član lahko postane vsak.

POZOR SODRUGI!

Slovenski rudar, ki se zanima za socialno vprašanje sploh, za delavsko gibanje, za politične in gospodarske boje našega časa, za mišljenje in stremljenje delavskega ljudstva, naj naroči strankino glasilo

„ZARJA“

ki izhaja vsak dan ob pol enajsti uri dopolne in stane naročnina

celoletna K 21'60

polletna „ 10'80

četrletna „ 5'40

mesečna „ 1'80

za inozemstvo celoletno „ 36'—

in sicer s pošiljanjem na dom ali po pošti. Naročnino je pošiljati naprej.

Posamezne številke po 8 vin. v administraciji in in tobakarnah.

Vsak zaveden rudar bi moral biti naročen na

„ZARJO“.

Naslov: Upravništvo „ZARJE“ v Ljubljani.

Priporočamo našim
-- gospodinjam --

KOLINSKO CIKORIJO!

== iz EDINE Slovenske Tovarne v Ljubljani. ==